

Piotrowski, Dariusz

Struktura dochodów Urzędu Skarbowego w Suwałkach z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 1996-2001

Rocznik Żyrardowski 2, 389-407

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dariusz Piotrowski

Struktura dochodów Urzędu Skarbowego w Suwałkach z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 1996–2001

Wprowadzenie

Urząd Skarbowy w Suwałkach swoim zasięgiem oddziaływania pokrywa po reformie administracyjnej wprowadzonej w życie w roku 1999 dwa powiaty, a mianowicie suwalski i sejneński. Przed wprowadzeniem podziału administracyjnego zasięg terytorialny Urzędu był nieco inny (pod Urząd Skarbowy w Suwałkach podlegała gmina Dubeninki¹, a pod Urząd Skarbowy w Augustowie podlegała gmina Giby – od roku 1999 znajdująca się w powiecie sejneńskim). Należy wspomnieć, iż tworzenie odrębnego Urzędu Skarbowego dla powiatu sejneńskiego wydaje się być nieekonomiczne, gdyż powiat ten w 2000 roku zamieszkiwało jedynie 21 933 osób, podczas gdy łącznie teren objęty działaniem Urzędu Skarbowego w Suwałkach zamieszkały był w tym roku przez 120 670 osób, co dawało 52 864 podatników objętych podatkiem od osób fizycznych. Poza tym na tym terenie działało 8 870 podmiotów gospodarczych, z czego przeszło 98% w sektorze prywatnym, a 80% było zakładami osób fizycznych². W Suwałkach znajdowało się najwięcej podmiotów gospodarczych, bo aż 73%.

Analiza wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych jest istotna, zarówno z powodu, iż stanowią one część dochodów własnych gmin i powiatów, jak i że odzwierciedlają dochody mieszkańców. Oba te czynniki mają wpływ na warunki życia mieszkańców danej jednostki terytorialnej i jej dalsze możliwości rozwojowe. Wybór Urzędu Skarbowego, jak i okres analizy nie jest przypadkowy. Urząd Skarbowy w Suwałkach działa na obszarze tzw. „ściany wschodniej”, która klasyfikowana jest jako obszar o cechach recesywnych i zastojowych. Jednakże powiaty: suwalski i sejneński graniczą z Litwą, co powinno przyczyniać się do wymiany gospodarczej i wzrostu dochodów ludności.

W przyjętych do analizy latach 1996–2001 na wysokość dochodów osobistych ludności, a tym samym wpływów do budżetu państwa wpływ miały: recesja gospodarcza w Polsce, przejawiająca się w realnym spadku dochodów ludności i wzroście liczby osób nie osiągających dochodów oraz zmniejszenie wymiany z krajami dawnego Związku Radzieckiego. W przypadku Suwałk duży wpływ na dochody ludności miała utrata funkcji wojewódzkich.

¹ Od roku 1999 znajdujące się w województwie warmińsko-mazurskim: w latach 1999–2001 w powiecie olecko-goldapskim, od 2002 w powiecie goldapskim.

² Liczba ta nie zawiera spółek cywilnych.

W niniejszym artykule na przykładzie Urzędu Skarbowego w Suwałkach przedstawiono zmiany z wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych, w sposobie rozliczeń, korzystania z różnego rodzaju ulg i odliczeń, dochodach i podatku ludności w latach 1996–2001.

Sposób rozliczenia osób fizycznych w latach 1996–2001

W pięcioletnim okresie przyjętym do analizy porównawczej w poszczególnych latach obowiązywał różnorodny sposób rozliczeń podatku dochodowego od osób fizycznych, obowiązywały różnorodne stawki opodatkowania oraz ulgi zarówno od dochodu, jak i od podatku. Na przykład w roku 1996 podatnicy rozliczali się na formularzach (PIT 30-34), które zostały wyszczególnione ze względu na korzystanie z różnego rodzaju ulg, zwolnień i odliczeń³, podczas gdy w latach 1997–1999 podstawą podziału było prowadzenie działalności gospodarczej (PIT 30-34)⁴. Od roku 2000 sposób rozliczeń został uproszczony poprzez zastąpienie dotychczasowych formularzy formularzami PIT-36 i PIT 37⁵. Poza tym na formularzach PIT-40 rozliczani są podatnicy, których płatnikiem jest ZUS.

W przyjętym do analizy okresie rozliczenie podatku dochodowego od osób fizycznych odbywało się według trzech skal podatkowych, których stawki wyniosły:

- w roku 1996 – 21%, 33%, 45%;
- w roku 1997 – 20%, 32%, 44%;
- w latach 1998–2001 – 19%, 30%, 40%.

W latach 1996–2001 nieznacznie spadła liczba złożonych zeznań podatkowych w Urzędzie Skarbowym w Suwałkach (tab. 1). Biorąc pod uwagę sposób rozliczania przez podatników i płatników, wystąpiła tendencja spadku liczby zeznań rozliczanych za pośrednictwem płatnika w latach 1997–2001 (spadek o 6,6%) i wzrost rozliczeń bez pośrednictwa płatników (o 33,4%). Liczba zeznań uwzględniających działalność gospodarczą w roku 2001 była wyższa o 1 165 w stosunku do roku 1997, zaś pozostałych zeznań niższa o 2 298, co obrazuje (rys. 1).

³ Osoby korzystające z ulg, zwolnień i odliczeń: rozliczenie indywidualne PIT-30, wspólnie z małżonkiem PIT-31, samotnie wychowujące dziecko PIT-34. Osoby nie korzystające z ulg, zwolnień i odliczeń: rozliczenie indywidualne PIT-32, wspólnie z małżonkiem PIT-33.

⁴ Osoby nie prowadzące działalności gospodarczej: rozliczenie indywidualne PIT-30, wspólnie z małżonkiem PIT-31 samotnie wychowująca dziecko PIT-34. Osoby prowadzące działalność gospodarczą: rozliczenie indywidualne PIT-32, wspólnie z małżonkiem PIT-33, samotnie wychowująca dziecko PIT-35.

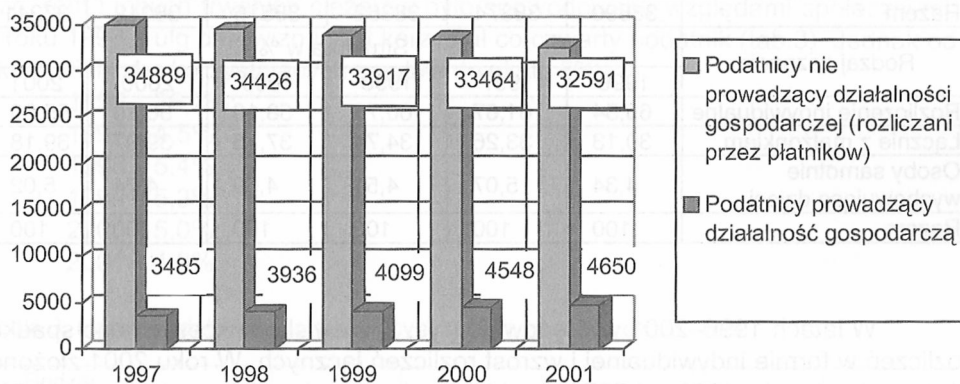
⁵ PIT-36 – *Niezależnie od liczby źródeł przychodów prowadzili działalność gospodarczą, uzyskiwali przychody, korzystali z odliczeń z tytułu ulg inwestycyjnych oraz byli obowiązani doliczyć do swoich dochodów dochody małoletnie dzieci.*

PIT-37 – *Uzyskujących przychody wyłącznie ze źródeł położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, od których płatnicy pobrali zaliczkę na podatek.*

Tabela 1. Liczba zeznań podatkowych od osób fizycznych złożonych do Urzędu Skarbowego w Suwałkach w latach 1996–2001

Rodzaj zeznania	Liczba zeznań					
	1996	1997	1998	1999	2000	20001
PIT-30	12074	19207	18697	18373	X	X
PIT-31	9402	10904	11230	12075	X	X
PIT-32	10539	1323	1449	1379	X	X
PIT-33	2314	1861	2097	2232	X	X
PIT-34	1686	1643	1342	1319	X	X
PIT-35	X	301	390	488	X	X
PIT-36	X	X	X	X	4548	4650
PIT-37	X	X	X	X	31499	31202
PIT-40	2875	3135	3157	2150	1965	1389
RAZEM	38890	38374	38362	38516	38012	37241

Źródło: Dane zawarte w tej tabeli i w następnych – opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych w Urzędzie Skarbowym w Suwałkach.

Rys. 1. Podatnicy prowadzący działalność gospodarczą wg liczby zeznań

Uregulowania w polskim systemie podatkowym dopuszczają wspólne rozliczanie podatku dochodowego. U podstaw tego rozwiązania leżą względy społeczne - a mianowicie utrzymanie się podstawowej jednostki społeczeństwa, jaką jest rodzina. Ma to miejsce w dwóch przypadkach:

- wspólne rozliczenie małżonków po spełnieniu takich wymogów, jak: pozostawanie przez cały rok małżeństwem, istnienie wspólnoty majątkowej⁶ i wspólnie złożony wniosek o łączne opodatkowanie,
- przez osoby samotnie wychowujące dziecko.

⁶ Sporządzenie intercyzy wyklucza opodatkowanie łączne.

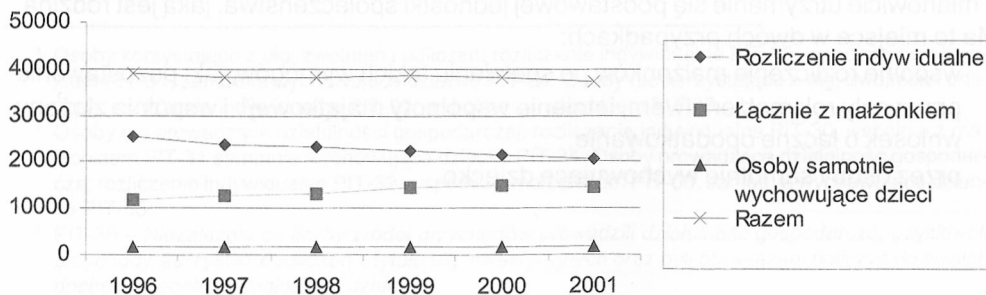
Łączne rozliczenie ma szczególnie duże znaczenie, gdy występują znaczne różnice pomiędzy wysokością dochodów pomiędzy małżonkami. W przypadku takiego rozliczenia podatek zostaje ustalony na podstawie podwójnej wysokości podatku obliczonego od połowy łącznych dochodów małżonków, skutkuje zastosowaniem niższej stawki podatkowej i przez to realnym obniżeniem płaconego podatku.

Polski system podatkowy nie daje możliwości łącznego rozliczania w przypadku wspólnego prowadzenia gospodarstwa oraz istnienia konkubinatu.

Tabela 2. Sposób rozliczenia osób fizycznych w latach 1996–2001

Rodzaj zeznania	Liczba zeznań					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Rozliczenie indywidualne	25488	23665	23303	22402	21359	20781
Łącznie z małżonkiem	11716	12765	13327	14307	14852	14592
Osoby samotnie wychowujące dzieci	1686	1944	1732	1807	1801	1868
Razem	38890	38374	38362	38516	38012	37241
Rodzaj zeznania	Struktura w %					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Rozliczenie indywidualne	65,54	61,67	60,75	58,16	56,19	55,80
Łącznie z małżonkiem	30,13	33,26	34,74	37,15	39,07	39,18
Osoby samotnie wychowujące dzieci	4,34	5,07	4,51	4,69	4,74	5,02
Razem	100	100	100	100	100	100

W latach 1996–2001 występowało (rys. 2) zjawisko sukcesywnego spadku rozliczeń w formie indywidualnej i wzrost rozliczeń łącznych. W roku 2001 złożono w stosunku do roku 1996 o 4 707 indywidualnych zeznań mniej, co stanowiło 18,5% liczby zeznań złożonych w roku 1996. Natomiast w przypadku opodatkowania łącznego współmałżonków liczba zeznań złożonych w roku 2001 wzrosła o 2 881 w stosunku do roku 1996, co daje wzrost o 24,6 % (tab. 2).

Rys. 2. Rozliczenia indywidualne i łączne w latach 1996–2001

W latach 1996–2001 wystąpił wzrost rozliczeń osób samotnie wychowujących dzieci. Szczególnie dużą liczbę zeznań odnotowano w roku 1997, kiedy złożono o 258 więcej w stosunku do roku poprzedniego (tab. 2), po czym w roku 1998 wystąpił spadek o 212, a w latach następnych niewielki wzrost.

Istotnym elementem w prawie podatkowym jest zastosowanie ulg, które szczególnie charakter regulują przepisy wykonawcze do ustawy podatkowej. Ich katalog i szczegółowe rozwiązania co roku są zmieniane i korygowane. Do końca 1996 roku ulgi w podatku dochodowym odpisywane były od uzyskiwanego dochodu i tym samym zmniejszały podstawę opodatkowania. Wprowadzone zmiany w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych, które weszły w życie w roku 1997, nadały niektórym ulgom postać odliczeń od podatku, tj. pomniejszenie obliczonego podatku. Na tym rozwiązaniu tracą podatnicy rozliczający się według wyższych progów podatkowych.

Odliczenia z tytułu darowizn i rent

Wprowadzenie do polskiego systemu podatkowego odliczeń z tytułu darowizn, rent i innych trwałych ciężarów było spowodowane względami społecznymi. W roku 1996 z ulg darowizn i rent korzystał co czwarty podatnik (tab.3). Jednak od roku 1997 liczba korzystających zmalała do około 5%:

1996 – 26,7%;

1997 – 4,5%;

1998 – 5,4%;

1999 – 5,3%;

2000 – 5,0%;

2001 – 4,9%.

Tabela 3. Liczba podatników korzystających z ulg z tytułu darowizn i rent

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30	7321	680	812	738	X	X
PIT-31	5699	990	1224	1330	X	X
PIT-32	0	103	112	93	X	X
PIT-33	0	363	452	450	X	X
PIT-34	478	121	126	128	X	X
PIT-35	X	38	59	70	X	X
PIT-36	X	X	X	X	624	551
PIT-37	X	X	X	X	2047	1972
RAZEM	13498	2295	2785	2809	2671	2523

W 1996 roku istniała możliwość dokonywania darowizn na rzecz osób fizycznych z przeznaczeniem na realizację celów oświatowych i ochrony zdrowia oraz innych wskazanych w ustawie⁷. Porównując dane zawarte w (tab.1 i tab. 4) widać, jak dużą popularnością cieszyła się tego rodzaju ulga. We wspomnianym roku z upraw-

⁷ Ustawa z dn. 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 1993 r., Nr 90 poz. 416 z póź. zm.).

nienia odliczeń z tego tytułu skorzystało łącznie z ulg i odliczeń 60,6% podatników rozliczających się indywidualnie (PIT-30), 49,9% podatników i 39,8% współmałżonków wśród rozliczających się wspólne na formularzach (PIT-32) i 28,2% na (PIT-34). Od roku 1997, kiedy to darowizny mogą być dokonywane jedynie na rzecz podmiotów nie będących osobami fizycznymi, liczba odliczeń spadła prawie ośmiokrotnie (tab. 4). W stosunku do złożonych zeznań ogółem, z odliczeń najliczniej korzystała grupa podatników prowadzących działalność gospodarczą⁸, stanowiącą w poszczególnych latach:

1997 – 15,7%;
1998 – 14,5%;
1999 – 15,7%;
2000 – 15,9%;
2001 – 14,0%.

Podczas gdy u nie prowadzących działalności gospodarczej⁹:

1997 – 5,2%;
1998 – 6,0%;
1999 – 6,2%;
2000 – 6,7%;
2001 – 6,3%.

Jednakże wśród złożonych zeznań zawierających odliczenia z tego tytułu dominowały osoby nie prowadzące działalności gospodarczej:

1997 – 76,2%,
1998 – 75,1%;
1999 – 75,1%;
2000 – 74,6%;
2001 – 76,1%.

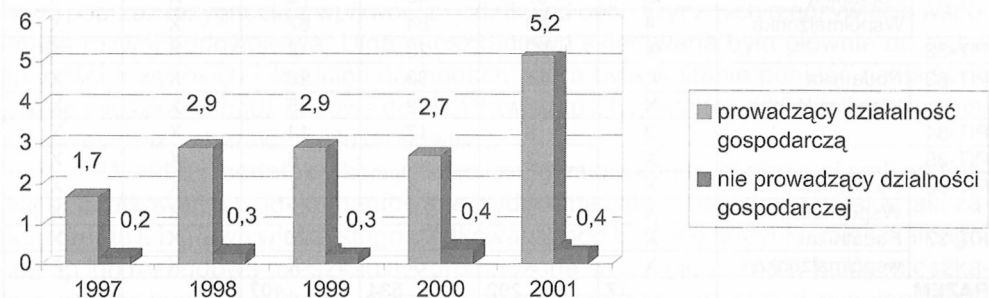
Tabela 4. Liczba zeznań z odliczeniami z tytułu darowizn

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001	
PIT-30	7320	542	598	551	X	X	
PIT-31	Podatnika	4695	481	561	602	X	X
	Współmałżonka	3740	512	601	685	X	X
PIT-32	X	88	93	83	X	X	
PIT-33	Podatnika	X	217	266	272	X	X
	Współmałżonka	X	172	210	225	X	X
PIT-34	476	112	110	116	X	X	
PIT-35	X	36	52	65	X	X	
PIT-36	Podatnika	X	X	x	x	539	506
	Współmałżonka	X	X	x	x	185	143
PIT-37	Podatnika	X	X	x	x	1769	1726
	Współmałżonka	X	X	x	x	354	342
RAZEM	16231	2160	2491	2599	2847	2717	

⁸ Dane z zeznań w latach 1997–1999 PIT-32, PIT-33, PIT-35 a w latach 2000–2001 PIT-36.

⁹ Dane z zeznań w latach 1997–1999 PIT-30, PIT-31, PIT-34, a w latach 2000–2001 PIT-37.

W ujęciu wartościowym przeciętna ulga z tytułu darowizn wśród grupy podatników prowadzących działalność gospodarczą w 1997 r. była wyższa 8,5-krotnie od nie prowadzących, podczas gdy w roku 2001 aż trzynastokrotnie (rys. 4).

Rys. 3. Przeciętna ulga z tytułu darowizn w latach 1996–2001 w tys. zł

Udział odpisanych ulg osób prowadzących działalność gospodarczą wynosił w latach 1997–2001 od 69–81% udzielonych wszystkich ulg z tego tytułu:

- 1997 – 69,0%;
- 1998 – 75,1%;
- 1999 – 73,5%;
- 2000 – 69,4%;
- 2001 – 80,6%.

Tabela 5. Odliczenia z tytułu darowizn w latach 1996–2001 w tys. zł

Rodzaj zeznania		1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30		8644	130	198	215	X	X
PIT-31	Podatnika	8834	166	244	311	X	X
	Współmałżonka	4640	78	138	132	X	X
PIT-32		X	203	232	181	X	X
PIT-33	Podatnika	X	414	945	1199	X	X
	Współmałżonka	X	198	522	440	X	X
PIT-34		613	15	13	21	X	X
PIT-35		X	53	88	60	X	X
PIT-36	Podatnika	X	x	X	x	1518	2282
	Współmałżonka	X	x	X	x	443	1115
PIT-37	Podatnika	X	x	X	x	781	654
	Współmałżonka	X	x	X	x	83	165
RAZEM		22731	1257	2380	2559	2825	4216

W przypadku odliczeń z tytułu rent i innych trwałych ciężarów według przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych możliwość ta istniała jedynie wtedy, kiedy są one oparte na tytule prawnym i nie stanowią kosztów uzyskania przychodów oraz nie są alimentami z wyjątkiem alimentów na rzecz dzieci w wysokości ustalonej w wyroku alimentacyjnym. Przepisy Kodeksu Cywilnego w art. 903–907 definiują rentę jako zobowiązanie jednej ze stron względem drugiej do określonych świadczeń

Tabela 6. Liczba zeznań zawierająca odliczenia z tytułu rent

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001	
PIT-30	7	142	228	195	X	X	
PIT-31	Podatnika	3	37	105	78	X	X
	Współmałżonka	4	38	84	67	X	X
PIT-32	X	22	23	12	X	X	
PIT-33	Podatnika	X	25	38	20	X	X
	Współmałżonka	X	17	32	15	X	X
PIT-34	3	9	17	14	X	X	
PIT-35	X	2	7	6	X	X	
PIT-36	Podatnika	X	x	X	X	X	
	Współmałżonka	X	x	X	X	X	
PIT-37	Podatnika	X	x	X	X	X	
	współmałżonka	X	x	X	X	X	
RAZEM	17	292	534	407	X	X	

w pieniądzu lub rzeczach określonych tylko co do gatunku. Możliwość odliczenia z tego tytułu istniała jedynie do roku 1999.

Jak wynika z przedstawionych danych w (tab. 6) najwyższa liczba zeznań zawierających odliczenia z tytułu rent i innych trwałych ciężarów wystąpiła w roku 1998 i była ona prawie dwukrotnie wyższa od roku poprzedniego, a zawierała prawie 2,5-krotnie więcej wartości odliczeń. W roku 1999 odnotowano natomiast spadek o 24% liczby złożonych zeznań, które stanowiły jedynie 60% wartości odliczeń z tytułu rent w roku 1998.

Tabela 7. Odliczenia z tytułu rent w latach 1996–2001 w tys. zł

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001	
PIT-30	3	273	757	571	x	X	
PIT-31	Podatnika	0,8	93	523	316	x	X
	Współmałżonka	0,5	61	219	131	x	X
PIT-32	X	116	139	128	x	X	
PIT-33	Podatnika	X	306	465	189	x	X
	Współmałżonka	X	112	329	102	x	X
PIT-34	2	46	56	35	x	X	
PIT-35	X	4	13	30	x	X	
PIT-36	Podatnika	X	X	X	x	x	X
	Współmałżonka	X	X	X	x	x	X
PIT-37	Podatnika	X	X	X	x	x	X
	Współmałżonka	X	X	X	x	x	X
RAZEM	6,3	1011	2501	1502	X	X	

Odliczenia z tytułu ulg mieszkaniowych

Przy tworzenia ulg mieszkaniowych w podatku dochodowym od osób fizycznych kierowano się zarówno względami ekonomicznymi, jak i społecznymi. Z punktu widzenia ekonomicznego ulgi na cele mieszkaniowe powodują skierowanie wydatków budżetów rodzinnych na inwestycje związane z budownictwem (zarówno w po-

staci budowy nowych mieszkań, jak i remontów już zamieszkałych), co przedkłada się bezpośrednio na wzrost koniunktury w innych działach. W ujęciu tym budownictwo traktowane jest jako przemysł napędowy gospodarki. Natomiast ze społecznego punktu widzenia ulga mieszkaniowa zwiększa możliwość dostępu do mieszkań, gdyż państwo poprzez rezygnację z wpływów z podatku od osób fizycznych rzeczywiście wspomaga rozwój budownictwa. Ulga mieszkaniowa skierowana była głównie do grupy ludności o wysokich i średnich dochodach, która była w stanie ponieść nakłady na zakup mieszkania bądź budowę domu. W związku z tym występują limity ograniczające inwestycje o charakterze luksusowym.

W 1996 r. podatnicy korzystający z ulgi mieszkaniowej pomniejszali podstawę opodatkowania o udokumentowane wydatki na cele mieszkaniowe, takie jak: zakup gruntu lub prawa wieczystego użytkowania pod budowę budynku mieszkalnego, zakup lub rozbudowę mieszkania, zgromadzone środki pieniężne w kasie mieszkaniowej oraz budowę budynku wielorodzinnego przeznaczonego pod wynajem. Odliczeń można było dokonać do wysokości limitu, który w roku 1996 wynosił 64.400 zł.

Poza tym istniała możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania wydatków poniesionych na remont i modernizację budynku mieszkalnego nie mniejszych niż 327,6 zł, a nie przekraczających 2 457 zł. Na tej formie stosowania ulg mieszkaniowych korzystały najbardziej osoby o wysokich i średnich dochodach.

Od 01 stycznia 1997 r. zmieniono zasady uwzględniania wydatków na indywidualne cele mieszkaniowe. Podstawą odliczenia ulgi mieszkaniowej stało się pomniejszenie podatku należnego o 19% poniesionych wydatków na cele mieszkaniowe, zarówno związanych z budową i zakupem nowej substancji mieszkalnej, jak remontem i modernizacją lokali i budynków. Rozwiązanie to nie pozwala podatnikom o wyższych dochodach zejść do niższego szczebla opodatkowania. Dane zawarte w (tab. 8) przedstawiają stopniowe zanikanie odliczeń od dochodu podatku (tab. 9, 10 i 11).

Tabela 8. Liczba podatników korzystających z ulgi mieszkaniowej odliczanej od dochodu

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30	4248	848	699	635	X	X
PIT-31	5960	1525	1378	1253	X	X
PIT-32	X	79	84	62	X	X
PIT-33	X	383	399	359	X	X
PIT-34	421	123	96	89	X	X
PIT-35	X	21	30	35	X	X
PIT-36	X	X	X	X	190	26
PIT-37	X	X	X	X	364	262
RAZEM	10629	2979	2686	2433	554	288

Ulga o charakterze mieszkaniowym dotyczyła w analizowanych latach ok. 20–25% podatników. Korzystało z niej w poszczególnych latach:

- 1996 – 21,0%;
- 1997 – 21,2%;
- 1998 – 23,6%;
- 1999 – 25,2%
- 2000 – 9,6%
- 2001 – 23,2% podatników.

Podobnie jak w przypadku darowizn wśród dokonujących odpisu na cele mieszkaniowe najczęściej z ulg korzystała ludność nie prowadząca działalności gospodarczej. Wśród odliczeń od dochodu (tab. 8) stanowiło to w roku:

- 1997 – 83,8%;
- 1998 – 80,9%;
- 1999 – 81,3%;
- 2000 – 65,7%;
- 2001 – 90,1%.

a w przypadku odliczeń od podatku (tab. 9) w roku:

- 1997 – 86,3%;
- 1998 – 87,1%;
- 1999 – 86,9%;
- 2000 – 99,9%;
- 2001 – 96,7%.

wszystkich udzielonych ulg.

Tabela 9. Liczba podatników korzystających z ulgi mieszkaniowej odliczanej od podatku

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30	X	3140	3666	3938	X	X
PIT-31	X	4384	4897	5813	X	X
PIT-32	X	232	262	272	X	X
PIT-33	X	901	926	1050	X	X
PIT-34	X	287	336	352	X	X
PIT-35	X	107	135	195	X	X
PIT-36	X	X	X	X	7	391
PIT-37	X	X	X	X	9882	10400
RAZEM	X	9051	10222	11620	9889	11791

Tabela 10. Liczba podatników korzystających zarówno z ulgi mieszkaniowej odliczanej od dochodu, jak podatku

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30	X	184	145	187	X	X
PIT-31	X	576	408	402	X	X
PIT-32	X	35	13	21	X	X
PIT-33	X	208	123	119	X	X
PIT-34	X	25	23	18	X	X
PIT-35	X	7	11	15	X	X
PIT-36	X	X	X	X	0	2
PIT-37	X	X	X	X	62	53
RAZEM	X	1035	723	762	62	55

Tabela 11. Wartość odliczeń z tytułu ulg mieszkaniowych ogółem w tys. zł.

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30	9821	3916	3683	3383	X	X
PIT-31	25105	9205	9022	9208	X	X
PIT-32	742	662	800	781	X	X
PIT-33	X	4665	7051	6665	X	X
PIT-34	X	487	393	417	X	X
PIT-35	X	106	191	267	X	X
PIT-36	X	X	X	X	3156	3050
PIT-37	X	X	X	X	9261	13226
RAZEM	35668	19041	21140	20721	12417	16276

W ujęciu wartościowym udział wykorzystanych ulg przez podatników prowadzących działalność gospodarczą w przypadku odliczeń od dochodu (tab.12) w wynosił w roku:

- 1997 – 30,3%;
- 1998 – 44,3%;
- 1999 – 43,5%;
- 2000 – 50,8%;
- 2001 – 3,4%.

Podczas gdy u nie prowadzących działalności gospodarczej:

- 1997 – 69,9%;
- 1998 – 55,6%;
- 1999 – 56,5%;
- 2000 – 49,2%;
- 2001 – 6,6 %.

Tabela 12. Wartość odliczeń, z których skorzystali podatnicy korzystających z ulgi mieszkaniowej odliczanej od dochodu w tys. zł

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30	9821	2667	2000	1666	X	X
PIT-31	25105	6969	5932	5580	X	X
PIT-32	742	506	537	486	X	X
PIT-33	X	3769	5855	5181	X	X
PIT-34	X	363	241	266	X	X
PIT-35	X	58	108	129	X	X
PIT-36	X	X	X	X	2933	223
PIT-37	X	X	X	X	2843	6418
RAZEM	35668	14303	14674	13303	5776	6641

W przypadku odliczeń od podatku (tab.13) udział ten osób prowadzących działalność gospodarczą wynosił w roku:

1997 – 76,7%;

1998 – 76,4%;

1999 – 74,1%;

2000 – 96,6%;

2001 – 70,7%,

podczas gdy u nie prowadzących działalności gospodarczej:

1997 – 23,4%;

1998 – 23,9%;

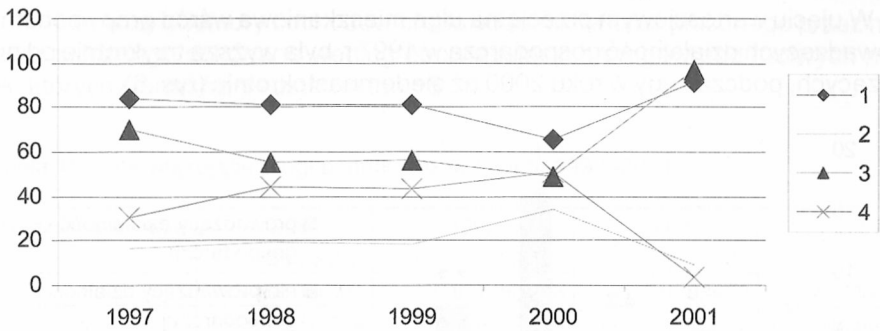
1999 – 25,9%;

2000 – 3,4%;

2001 – 29,3%.

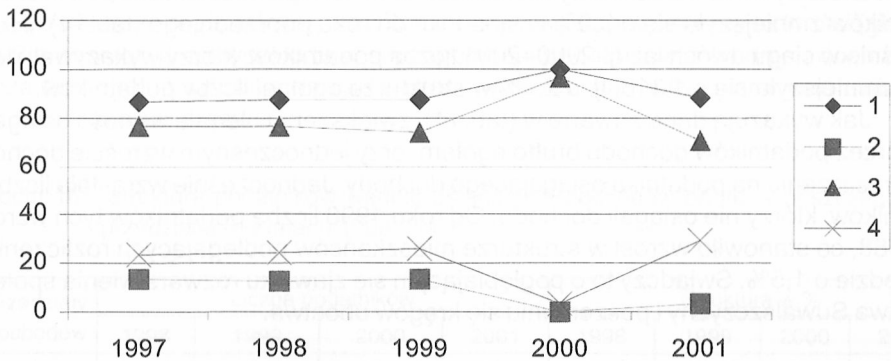
Tabela 13. Wartość odliczeń, z których skorzystali podatnicy korzystających z ulgi mieszkaniowej odliczanej od podatku w tys. zł.

Rodzaj zeznania	1996	1997	1998	1999	2000	2001
PIT-30	X	1249	1683	1717	X	X
PIT-31	X	2236	3090	3628	X	X
PIT-32	X	156	263	295	X	X
PIT-33	X	896	1196	1484	X	X
PIT-34	X	124	152	151	X	X
PIT-35	X	48	83	138	X	X
PIT-36	X	X	X	X	223	2827
PIT-37	X	X	X	X	6418	6808
RAZEM	X	4708	6446	7414	6641	9634

Objaśnienia:

1. Udział zeznań zawierających odliczenia na cele mieszkaniowe od dochodu dokonanych przez podatników nie prowadzących działalności gospodarczej.
2. Udział zeznań zawierających odliczenia na cele mieszkaniowe od dochodu dokonanych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą.
3. Wartościowy udział w odliczeniach na cele mieszkaniowe od dochodu dokonanych przez podatników nie prowadzących działalności gospodarczej.
4. Wartościowy udział w odliczeniach na cele mieszkaniowe od dochodu dokonanych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą.

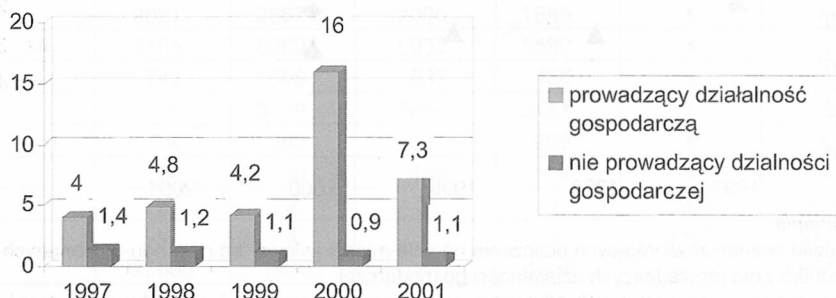
Rys. 4. Struktura podatników korzystających z odliczeń z tytułu ulgi mieszkaniowej od dochodu w %

Objaśnienia:

1. Udział zeznań zawierających odliczenia na cele mieszkaniowe od podatku dokonanych przez podatników nie prowadzących działalności gospodarczej.
2. Udział zeznań zawierających odliczenia na cele mieszkaniowe od podatku dokonanych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą.
3. Wartościowy udział w odliczeniach na cele mieszkaniowe od podatku dokonanych przez podatników nie prowadzących działalności gospodarczej.
4. Wartościowy udział w odliczeniach na cele mieszkaniowe od podatku dokonanych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą.

Rys. 5. Struktura podatników korzystających z odliczeń z tytułu ulgi mieszkaniowej od podatku w %

W ujęciu wartościowym przeciętna ulga mieszkaniowa wśród grupy podatników prowadzących działalność gospodarczą w 1997 r. była wyższa trzykrotnie od nie prowadzących, podczas gdy w roku 2000 aż siedemnastokrotnie (rys. 6).

Rys. 6. Przeciętna ulga mieszkaniowa w latach 1996–2001 w tys. zł

Struktura podatników według uzyskanego dochodu w latach 1998–2001

W Urzędzie Skarbowym w Suwałkach obowiązkowi rozliczenia się z podatku dochodowego od osób fizycznych objętych było ponad 50 tys. osób. W latach 1996–2000 odnotowywano wzrost liczby podatników o 4,5%. Natomiast w roku 2001 liczba podatników zmniejszyła się o 2,0% w stosunku do roku poprzedniego (tab. 14). Jednocześnie w ciągu dwóch lat, tj. 2000–2001 liczba podatników, którzy wykazywali dochód, zmniejszyła się o 1 318, tj. o 2,7% w strukturze ogólnej liczby podatników.

Jak wykazują dane zawarte w (tab. 14), zwiększeniu ulegała wartość osiąganego przez podatników dochodu brutto ogółem, przy jednoczesnym wzroście dochodu w przeliczeniu na podatnika osiągającego dochody. Jednocześnie wzrastała liczba podatników, którzy nie osiągnęli dochodu. Od roku 1998 liczba podatników tych wzrosła o 688, co stanowiło wzrost w strukturze mieszkańców podlegających rozliczeniu w Urzędzie o 1,5%. Świadczy to o pogłębiającym się zjawisku rozwarstwienia społeczeństwa Suwalszczyzny i poszerzaniu się kręgów ubóstwa.

Tabela 14. Dochody podatników podlegających pod US Suwałki w latach 1998–2001

Rok	Liczba podatników podlegających pod US Suwałki	Liczba podatników, którzy wykazali dochód	Wartość dochodu brutto osiągniętego w roku rozliczeniowym w tys. zł	Dochód na 1 podatnika, który wykazał osiągnięty dochód (4:3)	Dochód na 1 podatnika podlegającego pod US Suwałki (4:2)	Liczba podatników, którzy nie wykazali dochodu	
						w liczbach	Ogółem w %
1	2	3	4	5	6	7	8
1998	51689	47794	563190	11790	10900	3895	7,54
1999	52823	48568	686407	14130	12990	4255	8,06
2000	52864	48163	755689	15690	14290	4701	8,89
2001	51833	47250	792567	16770	15290	4583	8,84

Analizy struktury dochodów brutto podatników oraz płaconego przez nich podatku należnego dokonano według obowiązujących progów podatkowych na dany rok, których wartość przedstawia tab. 15.

Tabela 15. Obowiązujące progi podatkowe w latach 1998–2001

Przedziały dochodów	1998	1999	2000	2001
I	Do 25 252	Do 29 624	Do 32 736	Do 37 736
II	25 252–50 504	29 627–59 248	32 736–65 472	37 736–65 472
III	Powyżej 50 504	Powyżej 59 248	Powyżej 65 472	Powyżej 65 472

W latach 1998–2001 liczba podatników o najniższym poziomie dochodów kształtowała się w granicach 93–94%, średnim 5–9% i najwyższym 1,2–1,5%. W okresie tym 1998–2001 występowała tendencja przesunięcia części liczby podatników o najwyższym poziomie dochodów do grupy podatników o dochodach średnich, szczególnie zjawisko to miało miejsce w 2001 r. (tab. 16). W grupie osób o najwyższych dochodach w porównaniu z rokiem 1998 złożono o 162 zeznań mniej, co wyniosło 19,9%, podczas gdy w przedziale o średnim dochodach złożono więcej o 565 (23,8%). Wyraźny spadek liczby podatników o 1 031 osób w stosunku do roku poprzedniego wystąpił w 2001 r. W pierwszym progu podatkowym złożono o 388 zeznań mniej (0,8%), w drugim o 506 (14,7%), a w trzecim 137 (18,3%). Przyczyn tego stanu należy doszukiwać się m.in. w tym, że w Suwałkach zlikwidowano wiele instytucji o charakterze regionalnym, w związku z czym wystąpiły odpływy ludności (głównie do Białegostoku). Dotyczyło to w szczególności podatników o średnich dochodach. Poza tym ogólna sytuacja na rynku pracy wywoływała ruchy migracyjne związane z poszukiwaniem pracy.

Tabela 16. Struktura podatników według osiągniętych dochodów brutto w poszczególnych przedziałach w latach 1998–2001

Przedziały dochodów	Liczba podatników				Struktura w %			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
I	48550	49029	48669	48281	93,93	92,82	92,07	93,15
II	2377	3051	3448	2942	4,60	5,77	6,52	5,67
III	762	743	747	610	1,47	1,41	1,41	1,18
Ogółem	51689	52823	52864	51833	100	1000	100	100

Analiza struktury dochodów osiągniętych przez podatników w poszczególnych przedziałach podatkowych wykazuje, iż dochody osiągnięte w I grupie podatkowej stanowiły około 70% dochodów osiągniętych przez wszystkich podatników. Natomiast dochody z drugiej od 14% do 17,9%, a w trzeciej od 12,5–15,3% (tab. 17).

Tabela 17. Dochody brutto podatników w poszczególnych przedziałach w latach 1998–2001 w tys. zł

Przedziały dochodów	Dochody brutto podatników				Struktura w %			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
I	396897	483141	515695	559063	70,47	70,39	75,15	70,54
II	79655	117286	145920	141900	14,14	17,09	12,74	17,90
III	86636	85970	94073	91603	15,38	12,52	12,11	11,56
Ogółem	563188	686397	755688	792566	100	100	100	100

Porównując rok 2001 z 1998 widoczny jest spadek dochodów w najwyższej grupie podatkowej w strukturze dochodów o 3,8 punktu procentowego i wzrost w drugiej grupie podatkowej o 26,6 punktu procentowego.

W analizowanym okresie zmniejszał się udział wpływów z podatku dochodowego w pierwszej grupie podatkowej, wzrastał natomiast w drugiej i w trzeciej (tab. 18). Porównując strukturę w podatkach w poszczególnych grupach ze strukturą, jaka wystąpiła w Polsce, widoczny jest wyższy udział w grupie o najniższych i średnich dochodach (I i II grupa podatkowa), a niższy w przedziale o najwyższych. Przykładowo w roku 2000 w strukturze udział wpływów z podatku należnego w I grupie był wyższy o 3,52%, a w II grupie o 4,31%, zaś w trzeciej niższy o 7,83%.

Tabela 18. Struktura podatku należnego w poszczególnych przedziałach dochodu w latach 1998–2001

Przedziały dochodów	Kwota podatku				Struktura w %			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
I	55454	28707	28348	29044	69,50	58,61	55,71	55,35
II	10599	8596	10209	10117	13,29	17,55	20,06	19,28
III	13734	11672	12333	13312	17,21	23,83	24,23	25,37
Ogółem	79787	48975	50890	52473	100	100	100	100

W zeznaniach składanych do US w Suwałkach zwiększał się udział podatników nie płacących podatków oraz osób, których wpłaty z tytułu podatku dochodowego wynosiły poniżej 50 zł. Przykładowo zeznania o najniższej kwocie podatku (łącznie z tymi, którzy nie wykazali podatku) w roku 1997 wynosiły 37%, a w 2001– 52%. W 2001 roku powyżej 10 tys. podatku zawierało je 1,2% liczby zeznań (tab. 19).

Najwyższe wpływy do budżetu państwa wystąpiły w grupie podatników w przedziale od 1 tys. do 10 tys. zł (przeszło 50% wszystkich wpływów), ale wykazywała tendencję malejącą (tab. 20). Natomiast tendencję wzrostową wykazywały wpływy z podatku osób najlepiej zarabiających (powyżej 40 tys. zł).

Tabela 19. Struktura podatku należnego w poszczególnych przedziałach kwotowych w latach 1998–2001 według liczby zeznań

Przedziały w zł	Liczba zeznań				Struktura w %			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
0	13328	14348	13821	15156	25,78	27,14	26,66	29,24
0–50	6264	12312	13363	12268	16,33	23,29	25,78	23,67
50–100	628	969	938	935	1,64	1,83	1,80	1,80
101–1000	10345	12813	11330	11031	26,97	24,24	21,86	21,28
1001–10000	20289	11906	11820	11829	52,89	22,52	22,80	22,82
10001–40000	748	439	483	543	1,95	0,83	0,93	1,05
Powyżej 40000	87	77	78	71	0,23	0,15	0,15	0,14
Ogółem	51689	52864	51833	51833	100	100	100	100

Tabela 20. Struktura wpływów z podatek należnego w poszczególnych przedziałach kwotowych w latach 1998–2001

Przedziały w zł	Podatek należny				Struktura w %			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
0–50	15	26	26	24	0,02	0,05	0,05	0,04
50–100	48	73	70	70	0,06	0,14	0,13	0,12
101–1000	5589	6349	5648	5372	6,68	12,33	10,48	9,29
1001–10000	55360	28948	30047	31745	66,20	56,24	55,77	54,91
10001–40000	12492	7710	8279	9187	14,94	14,98	15,37	15,89
Powyżej 40000	10116	8370	9811	11410	12,10	16,26	18,21	19,74
Ogółem	83620	51476	51476	57808	100,00	100,00	100,00	100,00

Struktura wpływów podatków do Urzędu Skarbowego w Suwałkach w latach 1996–2001

Realizację dochodów budżetu państwa przez Urząd Skarbowy w Suwałkach przedstawiono w tab. 21.

Tabela 21. Struktura dochodów budżetu państwa w latach 1996–2001 na podstawie Urzędu Skarbowego w Suwałkach (w zł)

Rodzaj podatku	Suma				Struktura			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
Podatek dochodowy od osób fizycznych	83620320	51475617	53881202	57807906	68,10	36,66	30,89	46,12
Podatek dochodowy od osób prawnych	21235849	55416142	19609273	39827814	17,29	39,47	11,24	31,78
Podatek od towarów i usług	9318928	9366223	76626917	6004826	7,59	6,67	43,93	4,79
Podatek akcyzowy	8611704	24150039	24292179	21693039	7,02	17,20	13,94	17,31
Ogółem	122786801	140408021	174409571	125333585	100	100	100	100

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują, iż podatek dochodowy od osób fizycznych ma duży wpływ w wykonaniu wpływów budżetowych, gdyż stanowił od 30–68%. We wpływach budżetowych Urzędu Skarbowego w Suwałkach jest natomiast niski udział podatków pośrednich.

Podsumowanie

Analiza danych za okres 1996–2001 z tytułu wpływów z podatku należnego pozwala wyciągnąć następujące wnioski, iż na obszarze objętym działaniem Urzędu Skarbowego w Suwałkach:

- zmniejsza się liczba podatników osiągających dochód,
- zmniejsza się liczba podatników o najwyższych dochodach,
- zmniejsza się udział dochodów uzyskiwanych przez osoby o najwyższych dochodach na rzecz grupy o dochodach średnich.

Wyżej wymienione zjawiska wskazują na postępujące rozwarstwianie się społeczeństwa, w postaci wytworzenia się wąskiej grupy społeczeństwa korzystających na procesach transformacji oraz obniżania się poziomu życia reszty mieszkańców. Niepokojącym jest wzrost liczby ludności nie posiadającej żadnych dochodów, co w konsekwencji prowadzi do wielu zjawisk patologizacji życia społecznego.

The Income Pattern of the Suwałki Tax Office from the Personal Income Tax between 1996 and 2001

Summary

Being a considerable source of income for the communes' budget, the Personal Income Tax reflects the financial condition of households, so analysing it one can decide whether a particular area is growing or not.

Between 1996 and 2001, the personal income tax levels, applicable for different (increasing) volumes of income, looked as follows: in 1996 – 21%, 33% and 45%, in 1997 - 20%, 32% and 44%, and between 1998 and 2001 the levels were: 19%, 30% and 40%.

The personal income tax scale affected the amount of tax paid to the tax office. Between 1996 and 2001 the number of returns of income (PIT forms) submitted to the Tax Office in SUWALKI decreased from 38,896 to 37,241. The fall applied to individual citizens' returns of income, while joint returns (i.e. a husband and a wife submitting one PIT form) were on the increase. In the same years, the number of taxpayers entitled to reductions and allowances on account of donations and pensions fell considerably from 13,498 to 2,532 and so did the number of those entitled to the housing allowance (from 10,629 to 288). The number of taxpayers who reported income was 47,794 in 1998, and 47,250 in 2001, however the average annual income per a taxpayer increased from 11,790 PLN to 16,770 PLN. If a taxpayer's total annual income for the year 1998 did not exceed 25,252 PLN, the tax level applicable was

19%. The vast majority of taxpayers (93–94%) earned less than 25,252 PLN in 1998, and in 2001 their income did not exceed the 37,736 PLN level, so they paid 19% on it. The proportion of taxpayers whose income was between 25,252 PLN and 50,504 PLN in 1998, and between 37,736 PLN and 65,472 PLN in 2001 rose by 4% (i.e. from 5% to 9%), while the number of highest-income taxpayers decreased from 762 to 610 persons. Generally, the proportion of those who either did not have to pay, or paid the lowest amount of, tax (less than 50 PLN), according to their returns of income submitted to the Tax Office, increased from 37% to 52%. The number of those with tax amount between 50 PLN and 100 PLN payable also increased, while the number of those with over 1,000 PLN annual tax amount due fell.

The study of earnings and tax amounts paid by taxpayers shows that the discrimination / financial income discrepancy within the society deepens, while, simultaneously, the population of the SUWALKI region becomes impoverished.

¹ Wydział skarbowy z dn. 13 kwietnia 1960 r. Prawo Bankowe (Dz. U. z 1960 r., Nr 20 poz. 121, z 1964 r., Nr 3 poz. 91, z 1966 r., Nr 24 poz. 181, z 1972 r., Nr 16 poz. 93, z 1974 r., Nr 27 poz. 157) spowodowało utworzenie jako pożyczkowe uprawnione zostają do używania nazwy „bank” z dodatkem „krajowy” lub „miastowy”.

² Dz. U. z 1993 r., Nr 330 poz. 210.

³ Dz. U. z 1975 r., Nr 20 poz. 106.

⁴ Dz. U. z 1992 r., Nr 72 poz. 359, z późn. zm.

⁵ Dz. U. z 1990 r., Nr 6 poz. 39, z późn. zm.

⁶ Dz. U. z 1994 r., Nr 80 poz. 369.